

Høring vedr. Betænkning nr. 1427/2003 om reform af den civile retspleje II (Offentlighed i civile sager og straffesager)

42. **Salærtakster** i landsretterne og byretterne
43. PET pjece om indsamlinger og terrorbekæmpelse
44. Forsvarerens tilstedeværelse under domsforhandlingen - Salær
45. Vold - Betinget straf - Mentalundersøgelse
46. Politivedtægten - Baggårde - Ulovlig anholdelse
47. Narkotika - Strafnedsættelse ved samarbejde
48. Grov vold - Gentagelsesvirkning
49. Forkyndelse - Stævnevarsel - Rettergangsfejl - Hjemvisning
50. Tvangsindgreb - Fingeraftryk - Destruktion
51. Vold, grov - Forsæt - Frifindelse - Anklageskrifts berigtigelse

Ulovligt tilvejebragte beviser i straffeprocessen af Birgitte Brøbech

Undersøgelse af praksis efter 2003-loven om civile agenter og begrænsning i aktindsigt

LANDSFORENINGEN AF BESKIKKEDE ADVOKATER

Landsforeningens bestyrelse:

Niels Forsby
formand, København

Steen Bech
næstformand, København

Sven-Erik Poulsen
København

Michael Abel
Holbæk

Anne-Birgitte Bjerre-Olsen
Odense

Hans Kjellund
Århus

Mona Martens
Aalborg

Henrik Thorstholm
Skjern

Ansvarshavende redaktør:

Elsebeth Rasmussen

Oplagstal: **1100**

Formandens adresse:

Nansensgade 45 A, 1366 København K

Telefon 33 36 90 10
Fax 33 93 66 81

Salærer

Langvarige retssager, hvor anklagemyndigheden har lavet "bunkebryllup" på en række personer, der knap nok kender hinanden alle sammen, er jo nok kommet for at blive.

Anklagemyndigheden og senest domstolene har nu vældig travlt med at fastslå, at alle forsvarerne ikke behøver at være til stede under hele domsforhandlingen, jfr. de nye salærtakster samt den nylige højesteretskendelse i "Skrot-sagen", bragt her i hæftet som Medd. 44/2003.

Det bør ikke være vore modparter, der skal afgøre, hvornår forsvarerne må have lov til at være tilstede, men en judiciel afgørelse, hvor retten udtrykkeligt må tilkendegive på forhånd, hvilke forsvarere, der kan udeblive på de enkelte retsdage.

Det nye system, der ikke er resultatet af egentlige forhandlinger, men ensidigt fastsat af domstolene, vil givetvis føre til urimelige resultater, medmindre man med sikkerhed kan regne med, at opstillede tidsplaner holder, så forsvareren med passende varsel kan disponere over aflyste dage til anden side, eller at der i videre omfang end de nu gældende salærtakster gives kompensation for retsmøder, der aflyses med kort varsel.

Justitsministeriet
Lovafdelingen
Procesretskontoret

Østergade 16
27. maj 2003

Vedr.: Sagsnr. 2003-740-0196. Betænkning nr. 1427/2003 om reform af den civile retspleje II (Offentlighed i civile sager og straffesager).

Ved skrivelse af 31. marts 2003 har Justitsministeriet anmodet Landsforeningen om en udtalelse vedrørende ovennævnte betænkning.

Foreningens bestyrelse finder, at offentlighedsprincippet drives alt for vidt, når enhver får ret til at få udleveret kopi af skriftlig forelæggelse eller procedure, jfr. udkastets § 41 c, kun med mulighed for nægtelse heraf, hvis der er anordnet referatforbud eller lukkede døre, jfr. udkastets § 31 b.

Offentlighedens interesser findes at kunne varetages ved, at parterne mundtligt giver et sammendrag af de pågældende processkrifter.

Bestyrelsen kan derimod tiltræde § 32, stk. 4, hvor forbudet mod billedoptagelse i retsbygningen udvides til for sigtede, tiltalte og vidner i straffesager til også at omfatte billedoptagelse udenfor, medmindre den pågældende har givet samtykke.

Efter udkastets § 41 a får enhver på forlangende adgang til at gennemse en doms konklusion, når anmodning herom fremsættes inden 1 uge efter dommens afsigelse.

Forslaget er en valgt konsekvens af, at man i sager, der er optaget til dom, der afsiges på et senere tidspunkt, giver mulighed for, at denne ikke afsiges i et offentligt retsmøde. Umiddelbart ses det ikke, hvorfor der skulle være behov for den foreslåede ændring. Domsafsigelser på senere tidspunkter kan som regel lægges på et tidspunkt, der er hensigtsmæssigt for retten, og plejer ikke at tage særlig lang tid. Der kan spares en del tid, hvis parterne møder og med det samme kan tage stilling til anke efter fornøden ankevejledning.

Det administrative arbejde med skriftlige domsafsigelser og betjening af publikum og pressen kan risikere at være mere ressourcekrævende end den eksisterende ordning.

I § 41 b foreslås det, at **enhver** kan forlange at få udleveret kopi af domme og kendelser, i straffesager dog kun, såfremt det sker **inden for et år** efter, at sagen er endeligt afsluttet.

Bestyrelsen er betænkelig ved denne vidtgående adgang til straffedomme.

Offentlighed i retspleje er primært ønskværdig for at give pressen og privatpersoner en mulighed for at overvære retsmøder og give mulighed for omtale og debat af aktuelle verserende retssager.

Det ses ikke at være nødvendigt at give private personer adgang til aktindsigt op til et år efter endelig dom.

Det er efter betænkningen noget uklart, hvorledes man vil administrere reglerne om anonymisering eller udeladelse af oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold.

Det kan befrygtes, at nedlagte navneforbud for vidner gøres illusoriske, idet privatpersoner, der er interesseret i at afdække vidners, særligt forurettedes identitet, ved at rekvirere udskrifter fra retten, kan deducere den pågældendes identitet, selv om man forsøger anonymisering. Det er ikke tilstrækkeligt at stryge navne. Undertiden kræves der en mere tidkrævende redaktion af teksten. Der vil blive pålagt retterne et betydeligt merarbejde herved, der kun kan foretages af kvalificerede medarbejdere.

Der skal gælde en adgang for journalister eller personer, der beskæftiger sig med "videnskabelig forskning", at rekvirere domme og kendelser uden den ovennævnte tidsbegrænsning.

Hvis andre, herunder advokater, ønsker at rekvirere ældre afgørelser på grund af individuel væsentlig interesse, skal anmodning herom efter udkastet behandles af politimesteren med rekurs til den overordnede anklagemyndighed - ikke som i dag, hvor retten tager stilling til aktindsigt, jfr. udkastets § 41 d og e.

Den ubegrænsede adgang til for medierne at rekvirere gamle straffedomme til "journalistisk og redaktionelt arbejde" vil - uanset at man kun må offentliggøre domme i deres helhed i anonymiseret form - ikke forhindre, at man omtaler tidligere straffesager med domfældtes navn og **refererer** fra de oplysninger, man har fremskaffet ved at rekvirere de pågældende domme.

Særlig skade vil en sådan offentlig omtale forvolde, hvis medierne i forbindelse med en verserende straffesag offentligt omtaler tidligere domme mod den pågælden-

de, herunder domme, der er meget gamle, eller ikke relevante for bedømmelsen af den verserende sag, eller i værste fald frifindende domme, hvilke afgørelser det som altovervejende hovedregel ikke vil være tilladt at dokumentere under domsforhandlingen.

Pressens mulighed for at rekvirere gamle domme kan bruges - eller misbruges - til at opbygge arkiver over særlige persongruppers tidligere straffesager, også i situationer, hvor de pågældende - udover de retsplejemæssige hensyn ovenfor om dokumentation af forstraffe - har et rimeligt krav på, at oplysningerne ikke anvendes af medierne i journalistisk omtale, enten fordi det drejer sig om bagatelagtig kriminalitet eller meget gamle domme, der kun bliver "interessante", fordi personen er kendt.

Endelig kan pressens ubegrænsede adgang til gamle domme betyde en krænkelse af personlighedens retsværn, derved at privatpersoner gøres til genstand for docudramaer eller lignende på et tidspunkt, hvor de har et rimeligt krav på ikke at gøres til genstand for udpenslede beskrivelser af deres rolle enten som domfældt eller offer i sagen eller pårørende til disse persongrupper.

Bestyrelsen finder det for så vidt gælder forsvareres adgang til ældre utrykte domme uheldigt, at det bliver overladt til den ene part i straffeprocessen at regulere den anden parts adgang til utrykte afgørelser, og skal henstille, at kompetencen til at afgøre spørgsmålet om udlevering af domme og kendelser som hidtil afgøres af retten.

Bestyrelsen kan tiltræde udkastets § 219 a, stk. 5, 1. pkt., hvorefter "Retten meddeler tiltalte udskrift af dommen".

Bestyrelsen kan ligeledes tiltræde § 729 a, hvor udgangspunktet nu bliver, at forsvareren kan gøre sin klient bekendt med kopier af retsbøger, med mindre andet følger af §§ 748 og 848, eller retten giver pålæg.

Retsplejerådet har ikke kunnet forudse, hvad et såkaldt "hurtigtarbejdende udvalg" har fundet på for at begrænse forsvarerens og den sigtedes indsigt i det materiale, som politiet har tilvejebragt. Bestyrelsen henviser til sine bemærkninger til "rockerloven".

Bestyrelsen kan imidlertid tiltræde betænkningens udkast, hvorefter politiet nu skal tillade, at kopier af materialet udleveres til sigtede eller andre, hvis det findes ubetænkeligt, samt en smidigere regel med hensyn til udlevering af kopi af beviseligheder, f.eks. kontrakter og breve fra gerningstidspunktet, senere indhentede erklæringer m.v.

Også i betænkningens udkast er der en mulighed for at nægte forsvareren aktindsigt (svarende til de gældende regler).

Bestyrelsen skal på ny udtale sig mod alle indgreb i forsvarernes aktindsigt og henviser på ny til bemærkningerne til "rockerloven". Subsidiært bør der indføres en udtrykkelig bestemmelse i retsplejeloven, hvorefter der gives forsvareren oplysning om, at der er materiale, der holdes tilbage. Dels af hensyn til forsvarerens vejledning til sin klient, dels af hensyn til muligheden for at få tilbageholdelsen af oplysningen indbragt for retten, jfr. højesteretskendelsen i UfR 2002.1819 HK.

I udkastets § 1017 d regulerer man den offentlige gengivelse af domme og kendelser i straffesager. Disse må kun offentliggøres, når de er anonymiseret, således at sigtedes, tiltaltes, forurettedes eller vidners identitet ikke fremgår.

Bestyrelsen bemærker, at det på den ene side er positivt, at der bliver en bredere adgang til at sætte sig ind i den nærmere ordlyd af en dom, hurtigere og billigere end hvad private forlag som Ugeskriftet, diverse tidsskrifter og domssamlinger kan tilbyde. På den anden side synes betænkningens forfattere ikke med det foreslåede at have løst problemerne i forbindelse med anonymisering.

Det kræver en ikke ubetydelig redaktion af en domstekst at fjerne de personlige oplysninger, der vil være med til at identificere de pågældende. Dem, man vil sætte til at løse opgaven, er efter lovudkastet ikke juridiske redaktører af domme, men enhver form for journalister, hvis interesse i at offentliggøre dommen ikke er dommens juridiske overvejelser, men netop navnene og detaljerne om det personlige.

I visse tilfælde vil anonymisering være temmelig formålsløs. Visse sager har fået en sådan omtale, at den dels vil stå i erindringen med navne mange år fremover, dels løser betænkningen og lovudkastet ikke problemet om en redaktionel omtale af retssagen og domsafsigelsen. Her vil der som udgangspunkt ikke være navneforbud, og en sådan redaktionel omtale kan også lagres på et elektronisk medium mange år.

Endelig kan anonymisering være overflødig. Der kan næppe være nogle hensyn, der tilsiger, at man ikke kan nævne en kommunes eller arbejdsløshedskasse navn som besvegen i en sag med socialbedrageri, eller en banks navn i forbindelse med checkbedragerier.

Betænkningens bemærkninger vedr. § 1017 d efterlader flere spørgsmål, end den løser.

På bestyrelsens vegne
Elsebeth Rasmussen

**ØSTRE LANDSRET
VESTRE LANDSRET**

Den 13. juni 2003
J.nr. Ø.L. 72A-ØL-1-02
J.nr. V.L. 85A-VL-4-02

Vejledende takster pr. 1. juli 2003 for salærer til forsvarere i straffesager samt til beskikkede advokater i ægteskabs - og børnefjernelses-sager

(Til samtlige beløb lægges moms)

A. Straffesager

1.	Grundsats pr. time		1.200 kr.
2.	Grundlovsforhør af normal varighed		1.000 kr.
3.	Fristforlængelser og kortere retsmøder under sagens forberedelse		900 kr.
4.	Retsmøder m.v. på søn- og helligdage samt lørdage. Forhøjelse med 50 %, kl. 22-06 med 100 % (skal oplyses af forsvareren)		
5.	Fængselsbesøg af normal varighed		1.000 kr.
6.	Ankefrafald inden domsforhandlingen efter forhandling med klienten	indtil	1.200 kr.
	Ved ankefrafald ved domsforhandlingens begyndelse	mindst	1.200 kr.
7.	Fristforlængelser på skriftligt grundlag		600 kr.
8.	Domsforhandling	mindst	2.400 kr.
	2 timer		3.600 kr.
	3 timer (½ dag)		5.500 kr.
	4 timer		7.200 kr.
	5 timer		9.100 kr.
	6 timer (1 dag)		11.000 kr.

Til behandlingens varighed medregnes ventetid før sagens påbegyndelse og ventetid mellem sagens optagelse til dom og denne afsigelse, i sidstnævnte tilfælde dog kun for så vidt forsvareren forbliver til stede i retten.

Taksten for domsforhandling omfatter også samtaler på kontoret med klienten, indhentelse af oplysninger og forberedelse af procedure i normalt omfang. I sager, hvor forberedelsestiden har overskredet det sædvanlige, kan der ydes et tillæg herfor med 1.200 kr. pr. time for den tid, der må antages at være medgået til den yderligere forberedelse. Det ved domsforhandlingens afslutning tilkendte salær omfatter normalt også arbejdet med anke af sagen, ansøgning om 2. eller 3. instansbevilling og benådning o.lign., således at der alene gives "eftersalær" i særlige tilfælde.

9. Rejsetid. Salærer forhøjes med mindst 500 kr. pr. time til forsvarere, der må rejse til tingstedet. For så vidt der bliver tale om en rejse over længere afstande, må direkte rejseudgifter yderligere normalt tillægges.
10. Forgæves fremmøde og retsmøder aflyst med dags varsel eller kortere frist 900 kr.

I tilfælde af forgæves fremmøde og i tilfælde, hvor et planlagt retsmøde aflyses samme dag, som det skulle have fundet sted, eller hvor aflysning sker med dags varsel, kan der efter et konkret skøn tillægges forsvareren et større salær end anført, op til 1/2 salær. For aflysninger med mere end dags varsel tillægges ikke salær. Der tillægges ikke salær, såfremt det er den pågældende forsvarers egne forhold, f.eks. egen sygdom eller lignende, der er årsag til aflysningen.

Såfremt en sag uvarslet slutter før planlagt, f.eks. ved anklagemyndighedens ankefrafald, kan der efter omstændighederne tillægges en forsvarer, der i særlig grad har måttet indrette sin virksomhed efter sagen, et passende vederlag.

11. Foranstående takster er vejledende. Særligt i nævningsager kan der være grundlag for nogen forhøjelse af den anvendte sats. En moderat forhøjet sats kan anvendes, når ny forsvarer er indtrådt under anken. Omvendt kan der, hvor samme advokat har flere sager i uafbrudt rækkefølge på samme dag, ske en rimelig nedsettelse af vederlaget for den enkelte sag.

B. Særligt om straffesager vedrørende særlig økonomisk kriminalitet.

1. Domsforhandlingsdage afregnes som udgangspunkt med et salær på 13.000 kr. pr. retsdag af normal varighed.

Salæret for domsforhandlingsdage omfatter også forberedelse forud for og under domsforhandlingen. Såfremt den samlede forberedelsestid har haft et sådant omfang, at forberedelsen ikke kan anses som vederlagt ved honoreringen for domsforhandlingsdage, honoreres den ekstra forberedelse som udgangspunkt efter medgået tid med et salær på 1.200 kr. pr. time.

Såfremt landsretten tillader, at der indleveres en skriftlig procedure, eller pålægges afgivelse af en skriftlig oversigt over procedurens indhold med angivelse af de hovedsynspunkter, der gøres gældende, jf. retsplejelovens § 965 d, jf. § 928 a, stk. 2 og 3, kan der - navnlig hvis forsvareren ikke gennem honoreringen for domsforhandlingsdage kan anses som vederlagt også for procedure - ydes et særskilt vederlag herfor.

Såfremt domsforhandlingen den pågældende dag klart ikke angår vedkommende forsvarers klient, og dette på forhånd er meddelt forsvareren, ydes et nedsat salær på 8.400 kr. for en retsdag af normal varighed. Der ydes ikke salær, hvis det på forhånd er åbenbart og tilkendegivet, at et retsmøde ikke kan vedrøre vedkommende forsvarers klient, f.eks. fordi retsmødet angår et forhold, der ingen forbindelse har til det eller de forhold, klienten er tiltalt for, og som heller ikke på anden måde kan have forbindelse til denne.

I vurderingen af angivne tidsforbrug og dermed også ved salærberegningen kan der lægges betydelig vægt på, om vedkommende var forsvarer for klienten i forbindelse med sagens behandling i 1. instans, og om forsvareren på andet grundlag har modtaget honorar i sagen, f. eks. i forbindelse med varetægtsfængsling.

2. En reserveforsvarer (medforsvarer som reserve) honoreres som udgangspunkt med et salær på 11.000 kr. pr. retsdag af normal varighed.

C. Ægteskabssager

1. Sager vedrørende forældremyndighed: 6.500 kr.
2. Sager vedrørende ægtefællebidrag eller lejlighed: 4.500 kr.
3. I andre ægteskabssager fastsættes salæret efter et konkret skøn.

Disse salærer tilkendes både appellantens og indstævntes advokat. Salæret dækker foruden et retsmøde af almindelig varighed den tid, der i almindelighed må anses for nødvendig til forberedelse af sagen. Salæret kan i særlige tilfælde og efter en konkret vurdering forhøjes.

D. Børnefjernelsessager. 8.000 kr.

1. Vejledende takster for salærer i straffesager og ægteskabssager ved byretterne

A. Grundlovsforhør af normal varighed 900 kr.

B. Fristforlængelser og kortere retsmøder under sagens forberedelse 900 kr.

Retsmøder, der er længerevarende, samt afhøringer hos politiet pr. time 1.100 kr.

Retsmøder m.v. på søn- og helligdage samt lørdage:
forhøjelse med 50 %, kl. 22-06 tillægges 100 % (Skal oplyses af forsvareren).

Skriftlig medd. vedr. fristforlængelse uden retsmøde 550 kr.

Fængselsbesøg af normal varighed 900 kr.

C. Ekspeditionssalær for sluttede sager uden retsmøder minimum 650 kr.

D. Domsforhandling

A. Mindre tilståelsessager, herunder sager om spirituskørsel,
hvis flere sager in continenti 1.100 kr.
ellers 1.550 kr.

B. Længerevarende tilståelsessager: Som domsmandssager.

C. Domsmandssager:

Minimum 2.200 kr.

2 timer 3.300 kr.

3 timer (1/2 dag) 5.000 kr.

4 timer 6.600 kr.

5 timer 8.300 kr.

6 timer (1 dag) 10.000 kr.

Taksten for domsforhandling omfatter også samtaler på kontoret med klienten, indhentelse af oplysninger og forberedelse af procedure i normalt omfang.

Salæret kan forhøjes med 450 kr. pr. time for rejsetid for forsvarere, der må rejse til tingstedet, hvis forsvarerbeskikkelsen ikke er betinget af, at advokaten frafalder krav imod statskassen om godtgørelse for rejseudgifter.

E. Forsvarer for flere i samme sag

Salæret for hver enkelt må normalt - bortset fra grundlovsforhør og fristforlængelser - nedsættes noget (f.eks. 1/3 - 1/2).

F. Aflysninger:

Ved aflysning med mindst flere dages varsel tillægges intet salær. Ved retsmøder, der aflyses med kortere varsel, tillægges 1/3 og op til 1/2 af det normale salær for det pågældende retsmøde, dog mindst 900 kr.

G. Ægteskabssager, herunder sager om forældremyndighed:

Sager om forældremyndighed	6.000 kr.
Øvrige ægteskabssager	4.000 kr.

Disse salærer i ægteskabssager tilkendes både sagsøgers og sagsøgtes advokater og dækker foruden domsforhandlingen også den tid, der i almindelighed må anses for nødvendig til forberedelse af sagen. De bør kun i særlige tilfælde og efter en konkret vurdering fraviges.

H. Sager i børn- og unge-udvalg:

Til advokater, der møder i sager i børn- og unge-udvalg, bør der i almindelighed højst tilkendes 6.000 kr. Dette salær hviler på en forudsætning om, at sagen samlet set for advokaten er forbundet med i alt ca. 5 timers arbejde, som honoreres med 1.200 kr. pr. time.

PET pjece om indsamlinger og terrorbekæmpelse.

Af Niels Forsby

Under overskriften: "Dit bidrag kan misbruges" har PET sammen med SØK udarbejdet en pjece, der angives at skulle tjene til vejledning for folk, der ønsker at give økonomisk støtte til humanitære, religiøse og andre organisationer, der opererer rundt omkring i verden, og som derved ikke ønsker at blive sigtet for overtrædelse af straffelovens § 114a om støtte til terrororganisationer. At pjecen må anses for mere vildledende end vejledende skyldes for det første, at der i pjecen opstilles krav til forundersøgelser fra potentielle bidragsyderes side, som er helt urealistiske. Det nævnes bl.a., at man for at føle sig sikker, skal undersøge organisationens omdømme, historie, vedtægter og regnskaber, hvilket vel nærmest kan få enhver, der ønsker at være omhyggelig til at stå af og opgive den tiltænkte støtte til humanitære formål. For det andet siger man, at det kan undersøges, om organisationen er opført på EU's officielle terrorliste, uden at man gør sig den ulejlighed at anføre adressen på hjemmesiden. Adressen er følgende: http://europa.eu.int/eur-lex/pri/da/oj/dat/2002/I_337/I_33720021213da00850086.pdf

Det kan yderligere oplyses i tilslutning hertil, at de grupper og enheder, der p.t. er opført på EU's officielle terrorliste er følgende:

- 1) Abu Nidal Organisation (ANO),
- 2) Al-Aqsa Martyrs' Brigade
- 3) Al-Takfir og al-Hijra
- 4) Aum Shinrikyo
- 5) Babbar Khalsa
- 6) Gama'a al-Islamiyya
- 7) Hamas-Izz al-Din al-Qassem
- 8) Holy Land Foundation for Relief and Development
- 9) International Sikh Youth Federation
- 10) Kahane Chai
- 11) Det Kurdiske Arbejderparti
- 12) Lashkar e Tayyaba (LET)/Pashan-e-Ahle Hadis
- 13) Mujahedin-e Khalq Organisation
- 14) New People's Army
- 15) Palestine Liberation Front/Den Palæstinensiske Befrielsesfront
- 16) Palestinian Islamic Jihad
- 17) Popular Front for the Liberation of Palestine
- 18) Popular Front for the liberation of Palestine-General Command

- 19) Fuerzas armadas revolucionarias de Colombia
- 20) Folkets Revolutionære Befrielseshær
- 21) Sendero luminoso
- 22) Autodefensas Unidas de Colombia

Skal man være pæn, er pjecen ubrugelig, skal man være krads, er pjecen egnet til at afskrække folk fra at give bidrag til rimelige og fornuftige humanitære formål.

Landsforeningens Meddelelse 44/2003

Forsvarerens tilstedeværelse under domsforhandlingen - Salær

Retsplejelovens § 845, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 6

Spørgsmålet om forsvarernes tilstedeværelse under langvarige domsforhandlinger, hvor flere sager er kumuleret, har været genstand for anklagemyndighedens interesse det seneste år. Højesteret har nu afgjort, at forsvareren har ret til at være til stede under hele domsforhandlingen, men hvis det på forhånd klart er tilkendegivet, at retsmødet ikke angår den pågældende forsvarers klient, bliver det til nedsat salær.

Højesteretskendelsen løser ikke spørgsmålet om, med hvilket varsel tilkendegivelsen skal gives, og om forsvareren med sikkerhed kan disponere over dage, hvor han efter tidsplanen ikke behøver at møde.

I referatet gengives udelukkende højesteretskendelsen, ikke de indkærede kendelser.

HK 290/2002, 15/5 2003

I en sag med 8 tiltalte og 8 forsvarere påkærede forsvarerne Østre Landsrets salærfastsættelse. Resten er citat fra højesteretskendelsen:

"I tidligere instanser er afsagt kendelse af Retten i Roskilde den 27. februar 2002 og af Østre Landsrets 4. afdeling den 5. april 2002. Østre Landsrets kendelse er med Procesbevillingsnævnets tilladelse indbragt for Højesteret af advokat H på vegne de kærende med påstand om, at Retten i Roskildes kendelse af 27. februar 2002 stadfæstes.

Anklagemyndigheden har påstået stadfæstelse af landsrettens kendelse, subsidiært at der fastsættes et mindre salær, såfremt forsvareren giver møde på retsdage, der klart ikke vedrører den pågældende forsvarers klient.

Advokatrådet har udtalt sig til støtte for de kærende.

Østre Landsrets 4. afdeling har henholdt sig til kendelsen.

De kærende har til støtte for påstanden bl.a. anført, at retsplejelovens § 845, stk. 1, foreskriver en pligt for forsvarerne til at være til stede under hele domsforhandlingen. Landsrettens fortolkning af § 845, stk. 1, er i strid med mangeårig praksis i sager, hvor mange har været tiltalt i langvarige økonomiske sager. Ligestillingen mellem forsvarer og anklager under forberedelsen af straffesagen er grundigt overvejet i forarbejderne til § 845, stk. 1, i forbindelse med fravigelse af princippet under sagens forberedelse, hvorimod det klart har været forudsat, at parterne skulle være ligestillet under domsforhandlingen. Man var i forarbejderne til retsplejelovens § 705 opmærksom på de problemer, der kan opstå ved en for bred kumulation, herunder at domsforhandlingen kan blive mere kompliceret, men intetsteds anføres, at der kan repareres på en for bred kumulation ved at udelukke nogle tiltaltes forsvarere fra domsforhandlingen. Det følger af den danske straffeprocessorden, Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 3, litra b, c og d og FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder artikel 14, stk. 3, litra d, at tiltalte har et ubetinget krav på, at den beskikkede forsvarer er til stede på samtlige domsforhandlingsdage i en sag som den foreliggende, hvor de faktiske omstændigheder og de juridiske problemer vedrører samtlige tiltalte. Der opstår ofte processuelle tvister under sager, og hvis forsvareren ikke får mulighed for at gøre sine synspunkter gældende, kan konsekvensen blive, at sagen må hjemvises til fornyet behandling, eller at der sker krænkelse af artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. De vejledende salærtakster bygger på gennemsnitsbetragtninger, således at der i nogle sager er et højere tidsforbrug, mens der i andre er et mindre tidsforbrug.

Anklagemyndigheden har til støtte for den principale påstand bl.a. anført, at forarbejderne til retsplejelovens § 845, stk. 1, ikke indeholder bidrag til forståelse af bestemmelsen, at § 845, stk. 1, i praksis er blevet forstået således, at forsvarerens tilstedeværelse kun er påkrævet i det omfang, retsmøder under domsforhandlingen vedrører den pågældendes klient, og at det må lægges til grund, at der ikke består en pligt for forsvareren til at overvære de dele af domsforhandlingen, der klart ikke vedrører den pågældende forsvarers klient.

Til støtte for den subsidiære påstand har anklagemyndigheden bl.a. anført, at deltagelse i retsmøder, der klart ikke vedrører forsvarerens klient ikke kræver forberedelse, at tilkendelse af forhøjet salær hviler på en forudsætning om, at hver retsdag varer 6 timer og kræver 5 timers forberedelse, og at der i praksis tillægges nedsat salær for den beskikkede forsvarers deltagelse i retsmøder, der ikke angår den pågældende kli-

ents forhold. Ved fastsættelse af salæret til de beskikkede forsvarere tages udgangspunkt i de vejledende salærtakster med hensyntagen til det opnåede resultat, sagens beskaffenhed og arbejdets omfang. Bemærkningerne til de vejledende salærtakster fører til, at der ikke bør tilkendes fuldt salær til en forsvarer, der er til stede i et retsmøde, hvor det på forhånd er tilkendegivet den pågældende, at retsmødet klart ikke vedrører den pågældendes klient.

I påkendelsen har deltaget fem dommere: Hermann, Torben Melchior, Per Sørensen, Per Walsøe og Poul Søgaard.

Højesterets bemærkninger.

Efter retsplejelovens § 845, stk. 1, skal den beskikkede forsvarer være til stede under hele domsforhandlingen, så længe han har adgang til at få ordet. Bestemmelsen udgør en væsentlig retsgaranti som led i tiltaltes krav på en retfærdig rettergang. Bestemmelsen indebærer, at forsvareren som udgangspunkt har ikke blot ret, men også pligt til at være til stede under hele domsforhandlingen.

I sager som den foreliggende, der angår flere tiltalte, og hvor ikke alle forhold angår hver enkelt tiltalt, må det antages, at retten kan tillade, at en forsvarer ikke er til stede i retten under behandlingen af forhold, der klart ikke angår den pågældende forsvarers klient. Såfremt forsvareren ønsker at være til stede også under et retsmøde, der angår forhold, som ikke involverer den pågældende forsvarers klient, er forsvareren berettiget hertil og er som udgangspunkt berettiget til honorar for sin tilstedeværelse. Efter formålet med bestemmelsen i § 845, stk. 1, bør dette udgangspunkt alene fraviges i tilfælde, hvor det på forhånd er åbenbart og tilkendegivet, at et retsmøde ikke kan vedrøre den pågældende forsvarers klient, f.eks. fordi retsmødet angår et forhold, der ingen forbindelse har til det eller de forhold, klienten er tiltalt for, og som heller ikke på anden måde kan have forbindelse til denne. Efter det oplyste er der ikke grundlag for at fravige udgangspunktet i det foreliggende tilfælde.

Det fremgår af landsrettens kendelse, at det fastsatte salær pr. retsdag forudsætter, at der til en retsdag på 6 timer er forbundet ca. 5 timers forberedelse. I tilfælde, hvor en forsvarer er til stede i retten under behandlingen af forhold, der ikke angår den pågældende forsvarers klient, må det antages, at der ikke er knyttet nogen særlig forberedelse til forsvarerens deltagelse i retsmødet. Selv om den anslåede sædvanlige forberedelsestid til en retsdag bygger på gennemsnitsbetragtninger, er der efter Højesterets opfattelse grundlag for - som subsidiært anført af anklagemyndigheden - at tage hensyn hertil ved salærfastsættelsen.

Efter det anførte tager Højesteret anklagemyndighedens subsidiære påstand til følge som nedenfor bestemt:

Thi bestemmes:

Landsrettens kendelse ændres, således at der fastsættes et nedsat salær til den beskikkede forsvarer for deltagelse i et retsmøde, hvis retsmødet klart ikke vedrører den pågældendes klient, og dette på forhånd er meddelt forsvareren."

Landsforeningens Meddelelse 45/2003

Vold - Betinget straf - Mentalundersøgelse

Straffelovens § 56 og § 244

Restaurationsvold, der i byretten var takseret til fængsel i 30 dage, blev i landsretten med en noget ændret bevisbedømmelse (flad hånd i stedet for knytnæveslag) takseret til betinget fængsel i 10 dage under hensyn til forholdets karakter og tiltaltes personlige forhold (psykiske problemer). Ikke mentalundersøgelse, i stedet indhentede politiet en psykologerklæring.

Ø.L. 3. afd. a.s. S-4163-02, 25/3 2003

T på 31 år var sammen med to andre, der blev frifundet i byretten, tiltalt efter straffelovens § 244 for i forening dels på toilettet, dels ved baren i restaurant R at have givet A adskillige knytnæveslag i hovedet med beskadigelse af flere tænder til følge.

T erkendte et enkelt slag med flad hånd. De øvrige nægtede sig skyldige.

Retten lagde efter de lægelige erklæringer og A's forklaring til grund, at han var blevet slået i ansigtet med skade på flere tænder til følge. Henset til disse skader blev det tillige lagt til grund, at flere af slagene var tildelt med knyttet hånd.

Efter et vidne V's og forurettedes (?) forklaring fandtes det godtgjort, at han var blevet slået såvel på toilettet som ved baren.

Efter T's egen forklaring blev det lagt til grund, at han på toilettet var i slagsmål mod A, og at han bagefter i baren tildelte A et slag i ansigtet.

De to øvrige blev frifundet, og T idømt fængsel i 30 dage.

T ankede med påstand om delvis frifindelse, subsidiært formildelse, herunder at straffen blev gjort betinget. Anklagemyndigheden påstod skærpeelse.

Der var indhentet en personundersøgelse. Kriminalforsorgen anbefalede, at T blev mentalundersøgt. Det blev han imidlertid ikke. I stedet blev der på politiets foranledning indhentet en psykologerklæring, i hvilken det bl.a. hed:

"I forbindelse med verserende straffesag har jeg ud fra mit kendskab til T svært ved at forestille mig T udøve voldelig adfærd. Kommer det imidlertid til et spørgsmål om straf/sanktion, vil jeg kraftigt fraråde frihedsberøvelse (arrest/fængsel), idet dette uden tvivl vil give svære angst- og uvirkelighedssymptomer samt klaustrofobi-forestillinger. I stedet vil det være vigtigt at genoptage psykoterapeutisk behandling mhp bearbejdning af de stærke følelsesmæssige- og angstfyldte tilstande, som retssagen har aktiveret i T. Undertegnede vil være positiv indstillet overfor en evt. genoptagelse af terapiforløbet."

Kriminalforsorgen fastholdt, forelagt denne erklæring, at T's strafegnethed burde afklares nærmere.

Landsretten fandt det efter bevisførelsen godtgjort, at T ved baren tildelte A 1-2 slag i ansigtet med flad hånd, og fortsatte:

"Efter de afgivne forklaringer finder retten det ligeledes godtgjort, at der forud herfor var en episode på toilettet. Efter forklaringerne om A's adfærd lige efter, at han kom tilbage fra toilettet, finder retten det ikke godtgjort med den til domfældelse fornødne sikkerhed, at tiltalte på toilettet har slået A."

Om sanktionen udtalte landsretten:

"Der er ikke efter det foreliggende grundlag for at fastslå, at tiltalte på gerningstidspunktet var i en tilstand, der er omfattet af straffelovens § 69.

Landsretten finder herefter, at straffen passende kan fastsættes til fængsel i 10 dage.

Under hensyn til forholdets karakter og tiltaltes personlige forhold, finder landsretten det ubetænkeligt at gøre straffen betinget som nedenfor bestemt."

- oo0oo -

Betingelserne var en prøvetid på 1 år. Erstatningskravet blev henvist til Erstatningsnævnet.

Politivedtægten - Baggårde - Ulovlig anholdelse

Politivedtægten for København § 65 og straffelovens § 124

Politivedtægten gælder ikke uden videre for baggårde, der er aflåste, og hvor der kun er adgang for beboere. Forsøg på at undløbe fra, hvad der herefter var en ulovlig anholdelse, var ikke strafbart.

Københavns Byrets 31. afd. nr. 31.566/2003, 31/3 2003

T på 26 år var tiltalt for overtrædelse af politivedtægten for København § 65, stk. 1, jfr. § 3, stk. 1, jfr. § 4, ved i gården til en ejendom i spirituspåvirket tilstand at have udvist en optræden, der var egnet til at forstyrre den offentlige orden eller medføre ulempe for andre, idet han blandede sig i en for ham uvedkommende politiforretning og nægtede at efterkomme politiets påbud om at forlade stedet.

I forhold 2 var han tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 124, stk. 1, jfr. § 21, ved sammesteds som anholdt at have forsøgt at undløbe fra stedet, uagtet han af det anholdende politipersonale på tydelig vis var blevet gjort bekendt med anholdelsen.

Der var påstand om betinget fængselsstraf. T nægtede sig skyldig. En politiassistent P afgav vidneforklaring. T var ustraffet.

Retten udtalte:

"Ad forhold 1:

Efter vidnet pa. P's forklaring lægges det til grund, at tiltalte i gården blandede sig i en for ham uvedkommende politiforretning og nægtede at efterkomme politiets påbud om at forlade stedet. Efter bevisførelsen lægges det til grund, at den gård, hvor episoden foregik, altid er aflåst, og at der kun er adgang til gården for medlemmer af andelsboligforeningen. Det findes under disse omstændigheder ikke godtgjort, at politivedtægten er gældende i gården, jf. politivedtægten § 1 og § 2. Som følge heraf findes tiltalte.

Ad forhold 2:

Efter vidnet pa. P's forklaring lægges det til grund, at tiltalte i anledning af det i forhold 1 passerede af pa. C blev sigtet for overtrædelse af politivedtægten og anholdt, og at han herefter forsøgte at løbe fra betjenten. Da det som anført ad forhold 1 ikke

findes godtgjort, at politivedtægten er gældende i gården, må det lægges til grund, at anholdelsen ikke er sket på lovligt grundlag. Tiltaltes forsøg på at løbe fra politiet findes derfor ikke at være retsstridig, og som følge heraf frifindes tiltalte."

Landsforeningens Meddelelse 47/2003

Narkotika - Strafnedsættelse ved samarbejde

Straffelovens § 84 og § 191

K var blevet pågrebet i lufthavnen med 1,9 kg kokain. Strafniveauet herfor var iflg. retten 6 år, men retten nedsatte straffen til 5 år, da K havde ydet politiet konkret bistand ved under politiets instruktion at føre en række telefonsamtaler efter anholdelsen, hvilket førte til anholdelse af yderligere en person til sagen.

Københavns Byrets 33. afd. nr. 33. 5932/03, 31/3 2003

K var under en tilståelsessag tiltalt for i forening med flere uidentificerede personer med henblik på overdragelse at have indført 1,9 kg kokain til Danmark.

Retten udmålte straffen til fængsel i 5 år og bemærkede:

"Der er ved udmålingen henset til, at strafniveauet som udgangspunkt i en situation som den foreliggende må antages at være fængsel i 6 år. Retten har imidlertid heroverfor henset til, at tiltalte i nærværende sag efter anholdelsen har ydet politiet konkret bistand ved at være under politiets instruktion under en række telefonsamtaler, hvilken bistand må antages at være medvirkende årsag til anholdelsen af yderligere en person til sagen. Straffen er på den baggrund fastsat til fængsel i 5 år."

- oo0oo -

Forsvareren tilføjer, at K helt tydeligt kun var kurer. Hun kunne ikke bidrage med relevante oplysninger om den bagmand, der havde sendt hende af sted. Men som følge af de telefonsamtaler, hun førte efter anholdelsen, dukkede der dagen efter en udenlandsk person op, der viste sig at have en eller anden tilknytning til sagen.

Den ledende dom om strafnedsættelse ved samarbejde er U 1998.1317H, se også Lf. Medd. 3/1997 og 9/2003.

Grov vold - Gentagelsesvirkning

Straffelovens § 80, § 81 og § 246

Strafferammen for grov vold blev sat op i juni 2002 fra 8 til 10 års fængsel. T blev efter de nye regler ved byretten idømt 7 års fængsel, blandt andet under henvisning til hurtigt recidiv (en voldsdom på 20 dages betinget fængsel). Landsretten bemærkede, at T's hurtige recidiv var uden betydning for strafudmålingen i denne sag (som drejede sig om dødsvold), og nedsatte straffen til 6 års fængsel.

V.L. 10. afd. a.s. S-0441-03, 7/4 2003

T på 39 år var under en tilståelsessag tiltalt for vold af særlig farlig karakter med døden til følge ved i en lejlighed at have stukket A med en køkkenkniv én gang i låret, hvorved A efter under en time afgik ved døden som følge af blodtab.

I forhold 2 tiltale efter § 244, ved at have forsøgt at trække sin tidligere samlever K ud af lejligheden ved benene.

T var tidligere straffet, senest 15 dage forinden gerningen med fængsel i 20 dage betinget for bl.a. vold efter § 244 mod K.

T var blevet ambulantly undersøgt. Han var omfattet af straffelovens § 69, men der kunne ikke peges på andre foranstaltninger end straf.

Afdøde A havde en promille på 2,26. T havde tre timer efter volden en promille på 1,03.

Byretten udmålte en fællesstraf på 7 år efter straffelovens § 246, jfr. § 245 og § 244, og udtalte:

"Retten har ved udmålingen i skærpende retning lagt vægt på tiltaltes hurtige recidiv efter tidligere voldsdom, at volden mod A er udøvet uden nogen forudgående kommunikation mellem dem, og at tiltalte tog hjemmefra medbringende en køkkenkniv med det formål at udøve vold. Der er endvidere taget hensyn til skærpelsen af strafniveauet for grovere vold. I formildende retning har retten taget hensyn til tiltaltes forklaring om sin jalousi og om hans og K's forhold."

T ankede til formildelse, anklagemyndigheden påstod skærpelse.

I landsretten forklarede T om et stormfuldt samlivsforhold med K, som han havde truffet på Sct. Hans i 2000. I juli 2002 havde han set K og A sammen, og det var årsagen til, at han skubbede til hende, så han fik den tidligere dom, fordi hun faldt og brækkede håndleddet.

T og K var på antabus en stor del af efteråret, men så faldt de i igen, og der "gik druk i den".

På gerningsaftenen forlod han i første omgang A's lejlighed, som K havde givet ham nøglen til. Men han gik derop igen, fordi han ville have K med hjem, og han ville vise, at A skulle lade K være. A skulle bare have en advarsel.

Landsretten udtalte:

"Indledningsvis bemærkes, at tiltaltes hurtige recidiv er uden betydning for strafudmålingen i denne sag.

5 voterende udtaler herefter:

Efter obduktionserklæringen kan det lægges til grund, at det stik, der medførte A's død, havde en dybde på 3 cm, og at kniven antagelig således ikke har været ført med voldsom kraft. Herefter og af de grunde, som byretten i øvrigt har anført, findes straffen at burde nedsættes til fængsel i 6 år.

1 voterende stemmer - af de grunde, som byretten har anført - for at stadfæste byrettens udmåling af straffen.

Efter stemmeflertallet nedsættes straffen herefter til fængsel i 6 år.

Med den anførte ændring stadfæster landsretten dommen.

Tiltalte har fortsat været frihedsberøvet under anken."

Landsforeningens Meddelelse 49/2003

Forkyndelse - Stævnevarsel - Rettergangsfejl - Hjemvisning

Retsplejelovens § 840, § 847 og § 987

T, der blev dømt som udebleven i byretten, havde fået forkyndt stævningen med for kort varsel. I landsretten påstod forsvareren hjemvisning og fik medhold heri, henset

bl.a. til at han efter RPL § 987, stk. 2, havde en ubetinget ret til at begære sagen genoptaget til ny forhandling.

Ø.L. 21. afd. a.s. nr. S-3814-02, 10/4 2003

T ankede en udeblivelsesdom med påstand om frifindelse og i øvrigt formildelse. Anklagemyndigheden påstod skærpeelse. Spørgsmålet om ankesagens fremme eller ophævelse og hjemvisning blev forhandlet særskilt.

Stævningen fra byretten var forkyndt for T's svigerinde på T's opholdssted 3 dage inden domsforhandlingen (selv om tidspunktet for forkyndelsen fejlagtigt var dateret 7 måneder forud). Stævningen var således ikke forkyndt med mindst 4 dages varsel.

Resten er citat af landsrettens kendelse:

"I byrettens retsbog fra domsforhandlingen den 23. september 2002 er anført, at

"... Anklageren fremlagde forkyndt tilsigelse for tiltalte og begærede sagen fremmet i medfør af retsplejelovens § 847, stk. 3, nr. 4.

Forsvareren havde ingen bemærkninger hertil.

Sagen blev herefter fremmet ..."

Forsvareren har herefter principalt påstået byretsdommen ophævet og sagen hjemvist til fornyet behandling ved byretten. Forsvareren har herved navnlig henvist til, at han i byretten ikke fik forevist den forkyndte stævning, som af anklageren blev overgivet direkte til retten, og at han lagde til grund, at varslet på 4 dage i retsplejelovens § 840, stk. 2, var påset overholdt af retten.

Anklagemyndigheden har uanset den skete fejl ved forkyndelsen påstået sagen fremmet som udmålingsanke, subsidiært som bevisanke, jf. retsplejelovens § 962, stk. 3, jf. stk. 2. Anklagemyndigheden har herved henvist til afgørelsen i UfR. 1938.205.

Det følger af bestemmelserne i retsplejelovens § 962, stk. 2 og 3, at en tiltalt, der dømmes som udebleven i medfør af retsplejelovens § 847, stk. 3, nr. 4, skal have Procesbevillingsnævnets tilladelse for at anke til bedømmelse af beviserne for tiltaltes skyld. Herudover har en tiltalt efter retsplejelovens § 987, stk. 2, en ubetinget ret til at begære sagen genoptaget til ny forhandling. Da Procesbevillingsnævnets tilladelse ikke foreligger, kan sagen allerede af denne grund ikke fremmes som bevisanke.

Det må imidlertid også for at fremme sagen som udmålingsanke anses for en betingelse, at tiltalte for byretten har været lovligt tilsagt i overensstemmelse med retsplejelovens § 840, stk. 2, jf. § 927, således at betingelserne for at fremme sagen i byretten efter retsplejelovens § 847, stk. 3, nr. 4, jf. § 928, stk. 1, også på dette punkt forelå opfyldt. Det bemærkes herved, at det af bemærkningerne til lov nr. 256 af 8. maj 2002 om ændring af retsplejeloven, der bl.a. indebar ændring af retsplejelovens § 163 og § 847, stk. 4, således at et krav om forkyndelse for tiltalte personligt udgik, bl.a. fremgår, at "Det vil fortsat være et krav, at tiltalte har været lovligt tilsagt, og at tilsigten indeholder de oplysninger om mulige konsekvenser af udeblivelse, der følger af retsplejelovens § 847, stk. 4."

Da der efter det oplyste ikke foreligger lovlig forkyndelse for byretten, tages forsvarerens påstand om ophævelse og hjemvisning til følge.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Roskilde Rets 1. afdelings dom i sagen ophæves således, at sagen hjemvises til fornyet behandling ved byretten."

Landsforeningens Meddelelse 50/2003

Tvangsindgreb - Fingeraftryk - Destruktion

Retsplejelovens § 792 f

Justitsministeriet nåede til - efter moden overvejelse - at en mand, der på spinkelt grundlag var sigtet for røveri, men straks kunne rense sig, måtte kunne kræve, at de optagne fingeraftryk blev destrueret.

Justitsministeriet, Politikontoret, j.nr. 2001-2003/57-0119, 9/5 2003

"Justitsministeriet skal hermed vende tilbage til Deres klage af 22. oktober 2001, hvor De på vegne af Deres klient L klagede over Rigspolitechefens afgørelse af 18. oktober 2001, hvorved Rigspolitechefen afslog at destruere fingeraftryk optaget fra Deres klient i forbindelse med en sigtelse for røveri.

Justitsministeriet meddelte Dem ved brev af 4. januar 2002, at ministeriet havde modtaget sagens akter samt en udtalelse fra Rigspolitechefen, der henholder sig til sin afgørelse af 18. oktober 2001. Justitsministeriet oplyste samtidig, at spørgsmålet om destruktion af optagne fingeraftryk efter opgivet påtale for tiden var genstand for principielle overvejelser i ministeriet.

De ses ikke at være kommet med yderligere bemærkninger til sagen.

Det fremgår af sagen, at politiet i foråret 2001 efterforskede en række røverier begået mod massageklinikker i Storkøbenhavn og på Sjælland. I forbindelse med anmeldelse af et muligt forsøg på røveri den 5. maj 2001 mod massageklinikken "E" i R, blev det oplyst til politiet, at der samme aften var blevet ringet til klinikken fra Deres klients mobiltelefon. Køge Politi kontaktede på den baggrund Deres klient telefonisk. Deres klient oplyste i den forbindelse, at han ikke befandt sig ved "E" i R, men derimod på et værtshus i Næstved.

En bekendt til Deres klient ringede samme aften til Køge Politi og oplyste i den forbindelse, at det var ham, der havde ringet fra Deres klients mobiltelefon, da man havde diskuteret prisniveauet på massageklinikker. Han bekræftede samtidig, at han selv og Deres klient befandt sig på et værtshus.

Deres klient blev herefter anholdt den 9. maj 2001 kl. 11.05 og sigtet for overtrædelse af straffelovens § 288, stk. 2, jf. stk. 1, nr. 1, i forbindelse med et røveri begået den 4. maj 2001 mod en massageklinik beliggende (...) i Husum, et forsøg på røveri mod "E" i R den 5. maj 2001 samt for et røveri begået den 6. maj 2001 mod en massageklinik på adressen (...) i København. Efter to afhøringer, gennemførelse af en ransagning af Deres klients værksted og privatbolig samt deltagelse i en konfrontation blev Deres klient løsladt samme dag umiddelbart efter kl. 20.45.

Den 1. august 2001 blev påtale mod Deres klient opgivet i medfør af retsplejelovens § 721, stk. 1, nr. 1, idet sigtelsen efter nærmere undersøgelse fandtes at være grundløs.

Ved brev af 10. oktober 2001 meddelte Statsadvokaten for København, Frederiksberg og Tårnby Dem, at Deres klient kunne få erstatning for uberettiget frihedsberøvelse og tabt arbejdsfortjeneste.

Efter retsplejelovens § 792 f, stk. 2, må politiet ikke opbevare andet materiale og andre oplysninger, der er tilvejebragt ved legemsindgreb, og som vedrører personer, der ikke har været sigtet.

Justitsministeriet har i Ighed med Rigspolitichefen lagt til grund, at der er tale om lovligt optagne fingeraftryk af en på tidspunktet for optagelsen sigtet person. Justitsministeriet finder på den baggrund, at betingelserne for at opbevare Deres klients fingeraftryk må anses for at være opfyldt, jf. herved retsplejelovens § 792 f, stk. 2, modsætningsvis.

Efter administrativ praksis kan der ske sletning af lovligt optagne fingeraftryk, hvis særlige grunde undtagelsesvis taler herfor.

Det bemærkes i den forbindelse, at den omstændighed, at påtale er opgivet i medfør af retsplejelovens § 721, stk. 1, nr. 1, ikke i sig selv medfører, at der foreligger sådanne særlige omstændigheder, at dette bør føre til sletning af optagne fingeraftryk.

Efter en nærmere gennemgang af sagen er det imidlertid Justitsministeriets opfattelse, at der i nærværende sag foreligger sådanne særlige omstændigheder, at der er grundlag for rent undtagelsesvis at slette Deres klients fingeraftryk.

Justitsministeriet har ved afgørelsen lagt vægt på, at Deres klient den 9. maj 2001 alene på baggrund af opkaldet til "E" i R blev anholdt og sigtet for røverier begået henholdsvis den 4. maj 2001 mod en massageklinik i Husum, den 6. maj 2001 mod en massageklinik på (...) i København, ligesom Deres klient blev sigtet for forsøg på røveri mod "E" i R.

Justitsministeriet har herudover lagt vægt på, at Deres klient og en bekendt til Deres klient allerede den 5. maj 2001 over for Køge politi telefonisk redegjorde for opkaldet til massageklinikken i R. Der ses ikke i øvrigt i sagen at være forhold, der på anholdelsestidspunktet knytter Deres klient til de rejste sigtelser.

Justitsministeriet har derfor i dag anmodet Rigspolicefens om at slette Deres klients fingeraftryk i Rigspolicefens Centrale Fingeraftryksregister.

Justitsministeriet skal beklage den meget lange sagsbehandlingstid."

Landsforeningens Meddelelse 51/2003

Vold, grov - Forsæt - Frifindelse - Anklageskrifts berigtigelse

Straffelovens § 245

T tiltalt for at have slået A i hovedet med et glas. Et flertal fandt det ikke bevist, at T havde forsæt til at ramme A, men at han kom til at ramme, da han i en afværge- eller panikreaktion slog ud med armene. Frifindelse. Mindretallet ville henføre forholdet under § 248. Det blev ikke tilladt under domsforhandlingen at udvide tiltalen med § 247, som følge af, at A var dørrmand.

Københavns Byrets 19. afd. nr. 19.10096/03, 12/5 2003

T på 24 år var tiltalt for vold efter straffelovens § 245, jfr. til dels § 21, ved om natten på en restaurant at have slået A i hovedet med et glas, hvorved A pådrog sig en syningskrævende flænge, hvorefter T flere gange forsøgte at slå A i hovedet med glasset, hvilket mislykkedes, da A greb fat i hans arme og fastholdt ham.

T, der ikke var tidligere straffet, nægtede sig skyldig.

Rettens bemærkninger:

"Det bemærkes, at anklageskriftet ikke ved domsforhandlingens indledning er tilladt berigtiget således at henvisning til straffelovens § 247, stk. 2 er tilladt tilføjet. Endvidere bemærkes, at retten ikke finder det godtgjort, at tiltalte var klar over, at A var på arbejde som dørmænd.

På baggrund af de fremlagte fotos af tiltalte, skadesjournal vedrørende tiltalte samt vidneforklaringer afgivet af B og C, findes det godtgjort, at A tildelte tiltalte flere slag i ansigtet, hvilket er bestridt af A. Retten har herefter ved vurderingen af forløbet ikke fundet at kunne tillægge A's forklaring væsentlig vægt og har lagt tiltaltes forklaring om optakten til tumulten til grund. Det er herefter lagt til grund, at A i løb skulle passere tiltalte, og derved kom til at skubbe til tiltalte, således at tiltalte spildte indholdet af sin drink ud over sig. Herefter opstod der diskussion mellem tiltalte og A, der gav tiltalte et skub. Tiltalte, der stod med sit glas i højre hånd, svingede armen hvorved han ramte A i venstre tinding med glasset, der ikke splintredes, men forårsagede en mindre flænge i A's tinding. Herefter tog A fat i tiltalte og væltede denne om på et bord eller en sofa og tildelte tiltalte flere slag i ansigtet, mens han sad overskrævs på tiltalte.

To dommere finder det ikke bevist, at tiltalte havde forsæt til at ramme A, men finder at han kom til at ramme ham, da han i en afværgereaktion eller panikreaktion slog ud med armene. Disse dommere stemmer derfor for at frifinde tiltalte.

En dommer finder det godtgjort, at tiltalte med vilje slog ud efter A og derved ramte ham med glasset. Under hensyn til omstændighederne samt til den ringe skade finder denne dommer, at forholdet er omfattet af straffelovens § 248.

Der afsiges dom efter stemmeflertallet, således at tiltalte frifindes."

- oo0oo -

Forsvareren bemærker bl.a.:

"På grund af sagens udfald undgik retten at skulle tage stilling til min påstand om, at det i givet fald højst var vold efter § 244.

I mine bemærkninger henviste jeg bl.a. til Kommenteret Straffelov, Speciel del, 6. omarbejdede udgave s. 276, 3. afsn. og til følgende sager, der alle var endt med betingede domme:

U 1996 s. 754 H, U 1992 s. 847 H, ØLD 10.1.1997 (i "1996 - 98" s. 256) VLD 4.2.1998 (smst. s. 257 f.n.), "Meddelelser" nr. 85/2002 - sag nr. 8 (ØL 29.5.2001) og sag nr. 15 (VL 26.3.2001)."

Ulovligt tilvejebragte beviser i straffeprocessen

Af Birgitte Brøbech

Hvordan forholder domstolene sig i praksis til ulovligt indhentede beviser, og får den ulovlige tilvejebringelse konsekvenser for de involverede betjente? Det er nogle af de spørgsmål, som forsøges besvaret i en ph.d. afhandling.

Bestræbelserne på at besvare disse spørgsmål inddrog også Landsforeningens medlemmer, som i slutningen af 1996 og i 1997 fik tilsendt skemaer med anmodning om at give oplysninger om sager om ulovligt tilvejebragte beviser og tilfældighedsfund. Som forfatter til afhandlingen vil jeg gerne takke de rigtigt mange, som skriftligt eller telefonisk har besvaret min henvendelse.

Afhandlingen behandler mere end 100 danske retsafgørelser om ulovlig efterforskning og ulovligt indhentede beviser og sager, hvor det er usikkert, om beviserne er lovligt eller ulovligt tilvejebragte. Henvendelsen til de beskikkede advokater frembragte i alt 57 sager om ulovligt indhentede beviser og 28 sager om tilfældighedsfund. En række af disse sager omtales i afhandlingen.

Da skemaerne blev sendt ud, lovede jeg at vende tilbage med en redegørelse for, hvad der var kommet ud af henvendelsen. For at spare mig for at skulle skrive til hver enkelt, har Elsebeth Rasmussen venligt tilbudt mig at referere nogle af afhandlingens hovedkonklusioner her. Flere detaljer om selve undersøgelsen kan læses i afhandlingen, som er udkommet som bog.

Antagelser om, hvornår retterne ekskluderer ulovligt tilvejebragte beviser

Afhandlingen opstiller nogle antagelser om, hvornår retterne henholdsvis ekskluderer og admitterer ulovligt tilvejebragte beviser. Antagelserne opstilles på baggrund af en gennemgang af dansk retspraksis, afgørelser fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol og fra den norske Høyesterett. Praksis sammenholdes med den juridiske teori, hvor især Peter Rørdams seneste artikel om emnet er central. De opstillede antagelser må dog tages med betydelige forbehold som følge af sparsom retspraksis, knappe præmisser og den omstændighed, at retsområdet er under udvikling.

Antagelserne er sålydende:

- I Beviset afvises, hvis reglernes tilsidesættelse har forringet bevisets pålidelighed i et ikke ubetydeligt omfang.
- II Hvis omvendt fejlen har en formel karakter i den forstand, at det ikke har påvirket bevisets pålidelighed, vil retten som udgangspunkt tillade, at beviset bruges. Især hvis beviset er afgørende for sagens udfald, kunne være tilvejebragt på lovlig måde, og/eller den påsigtede kriminalitet er grov.
- III Selv om fejlen ikke har forringet bevisets pålidelighed i nævneværdig grad, tilsidesættes beviset, såfremt politiet forsætligt har spekuleret i ikke at overholde reglerne for tilvejebringelse af beviser, som ikke kunne være tilvejebragt ad lovlig vej.
- IV Hvis den ulovlige tilvejebringelse har indebåret krænkelse af en meget vigtig beskyttelsesinteresse, afvises de derved indhentede beviser. Også selvom bevisernes pålidelighed er intakt.

Forbuddet mod at blive tvunget til at inkriminere sig selv er en sådan vigtig beskyttelsesinteresse. I lyset af EMDs praksis er forbuddet mod overtrædelse af provokationsgrænsen nok også et eksempel herpå.

Det samme gælder som udgangspunkt overtrædelser af § 171, stk.1, jf. § 753, § 752, stk. 1 og måske også overtrædelser af § 171, stk. 2, nr. 1, jf. § 753, ulovlige legemskrænkelser og skjult videofilmning af arbejdstagere på arbejdspladsen. For disse sidstnævnte seks beskyttelsesinteressers vedkommende gælder eksklusionsreglen imidlertid ikke undtagelsesfrit. Hvis beviset er afgørende for at kunne domfælde, og den påsigtede kriminalitet er grov, indebærer det sandsynligvis, at retterne admitterer beviserne.

- V Er det ulovligt tilvejebragte bevis til gunst for sigtede, skal beviset som udgangspunkt admitteres.

Disciplinærsager benyttes ikke på en effektiv måde

I afhandlingen undersøges også, om det får disciplinære konsekvenser for de involverede politifolk at tilvejebringe beviser på ulovlig måde.

I den forbindelse har Rigspolitiet givet mig adgang til at gennemgå politiets disciplinærsager for perioden 1985-2000. Det bragte i alt seks sager om ulovlig bevistilvejebringelse, eller noget der minder om det, for dagens lys. De pågældende sager er blevet ført mod i alt ni betjente. Seks sager på 15 år er et noget magert resultat. Sagerne synes dog behandlet og afgjort på en både grundig og rimelig måde.

For at grave dybere ned i problemstillingen er en række politimestre og politidirektøren i København blevet kontaktet. De er hver især blevet bedt om at oplyse, om en eller flere konkrete sager om ulovlig bevistilvejebringelse fra deres politikreds har fået dem til at reagere over for det involverede personale, og i givet fald hvordan.

Sagerne og svarene på mine henvendelser giver samlet det indtryk, at disciplinærinstrumentet flere steder ikke bliver brugt på en optimal måde i forbindelse med ulovlig/kritisabel efterforskning. Desuden er det et problem, at politiledelsen ikke altid har tilstrækkelig overblik over, hvorledes der har været reageret over for de enkelte ansatte i forbindelse med ulovlig/kritisabel efterforskning.

Derfor stilles der i afhandlingen forslag om, at den enkelte politiledelse skal være forpligtet til at underrette retten, forsvareren og statsadvokaten om, hvilke konsekvenser ulovlige efterforskningsskridt, som er blevet påtalt af retten, har haft for det involverede personale. En sådan fremgangsmåde vil fremme en åben og demokratisk debat om emnet og øge politiledelsens incitament til at undersøge sagerne til bunds.

Justitsministeriet udnytter ikke indberetningsinstrumentet optimalt

Jeg har også bedt Justitsministeriet om at få adgang til at gennemgå de sager, som retterne har indberettet til ministeriet. Retterne skal således foretage indberetning af indgreb i meddelelshemmeligheden, brug af agenter og hemmelige ransagninger, som politiet gør brug af uden rettens kendelse for ikke at forspilde øjemedet, og som retten efterfølgende nægter at godkende, jfr. rpl §§ .

Efter at der var gået mere end 2 år efter min henvendelse til ministeriet i 1996, fik jeg adgang til at se nærmere på 10 indberetningssager fra perioden 1994-1998. Senere fik jeg yderligere 3 sager fra perioden 1998 – 2001. Justitsministeriet oplyste, at for perioden fra 1985 til 1994 kunne ministeriet ikke finde nogen sager. Ikke fordi retterne ikke havde foretaget indberetninger, men fordi ministeriet ikke havde sagerne regi-

streret på en måde, så de kunne findes frem. Dermed tilsidesætter ministeriet formålet med indberetningspligten, som er, at Justitsministeriet skal have mulighed for ”disciplinær eller anden indgriben”, og at ”omfanget af fejlagtig anvendelse af indgrebene samles og er tilgængelig”.

Desuden afslører de tilgængelige sager, at ministeriets behandling af sagerne i hvert fald indtil min henvendelse i 1996 hverken var grundig eller ensartet. Fra 1996 har ministeriet i de sager, jeg har fået adgang til, hørt politi og anklagemyndighed i anledning af indberetningen. Derefter er retterne blevet underrettet om høringssvarene og om, at ministeriet på baggrund af svarene ikke finder anledning til at foretage sig yderligere. Sagerne viser imidlertid, at ministeriet ikke er grundig nok med hensyn til at kontrollere, om politiets oplysninger i høringssvaret er korrekte. Desuden forekommer det problematisk, at Justitsministeriet efter at have hørt politi og anklagemyndighed ikke giver retten og en eventuel beskikket advokat lejlighed til at kommentere høringssvarene. Selv ikke i de sager, hvor politi og anklagemyndighed gør gældende, at rettens indberetning har været uberettiget.

Justitsministeriet har ikke i nogen af sagerne fundet anledning til at foretage sig noget i relation til de involverede betjente.

Afhandlingen er udkommet på Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

- 00000 -

Bogen kan varmt anbefales, tilføjer redaktøren.

Ph.d. afhandlingen er udgivet med støtte fra forlagets Legat til støtte af udgivelse af videnskabelig litteratur. 458 sider hæftet, kr. 320 + moms.

Undersøgelse af praksis efter 2003-loven om civile agenter og begrænsning i aktindsigt

Af Elsebeth Rasmussen

I forbindelse med vedtagelse af ovennævnte lovforslag L 218 lovede justitsministeren i bilag 57 Folketingets Retsudvalg, at hun ville bede Rigsadvokaten om at udarbejde en rapport om erfaringerne med de nye regler om civile personers bistand, der er omfattet af agentreglerne, og om begrænsning af forsvarerens adgang til aktindsigt.

Rigsadvokatens rapport vil blive udarbejdet på grundlag af de erfaringer, der foreligger, når reglerne har været i kraft i 2 år.

Politimestrene pålægges derfor en indberetningspligt, uanset om der efterfølgende rejses tiltale eller ej.

Landsforeningens bestyrelse har ved bestyrelsesmøde drøftet, hvorledes foreningen skal forholde sig til den nye lov. Der er i alle tilfælde ikke grund til at læne sig tilbage og vente i mere end 2 år på, at indsamlet materiale bliver bearbejdet og eventuelt offentliggjort i en rapport eller eventuelt kun gjort tilgængelig som fortroligt materiale til Retsudvalget.

Bestyrelsen har derfor vedtaget at bede foreningens medlemmer at indberette sager til foreningens sekretariat, ikke alene i de sager, hvor det

A) Konstateres, at der er anvendt civile agenter, men også i de situationer, hvor man kan have **begrundet formodning** om, at den civile har udøvet agentvirksomhed - uden at politiet deler denne opfattelse og derfor ikke har forelagt dette spørgsmål for retten¹⁾.

B) Sager, hvor det konstateres, at politiet har fået **tilladelse** til at tilbageholde oplysninger for forsvareren, men også sager, hvor oplysninger holdes tilbage, **uden** at spørgsmålet har været forelagt retten.²⁾

C) Sager, hvor politirapporter har fået et ukorrekt indhold som følge af, at man har undertrykt oplysninger anført under A) og B). At tilsløre/undertrykke oplysninger er sammenligneligt med at skrive forkerte oplysninger i politirapporter, jfr. Brøbech side 336 f med eksempler på, at viden er forblevet nede på efterforskningsplanet uden at være videregivet til kriminalpolitiets ledelse eller anklagemyndighedens jurister, jfr. også note 53 på side 353.

Til brug for medlemmernes indberetning er politiets journalnummer nødvendig, hvis rapporter ikke medsendes.³⁾ Derudover kopi af eventuelle retskendelser samt en forklaring på, at sagen indberettes.

Egentlig skema til indberetningen udarbejdes ikke, henset til, at materialet kan være så forskelligartet. Men vær forberedt på, at foreningens sekretær/redaktør spørger tilbage, hvis sagen er interessant, men ufuldstændigt belyst. Anonymisering er ikke nødvendig. Sekretæren/redaktøren har i snart 25 år sørget selv for passende anonymisering uden at have været udsat for klager på dette punkt.

Særlige vilkår i forbindelse med eventuel offentliggørelse respekteres.

-
- 1) Der har været en række sager, hvor politiets opfattelse af grænsen mellem meddelere og agenter har afvejet fra den almindelige opfattelse. Et morsomt eksempel finder man hos Brøbech side 376, hvor politiet i en kunstsag anmodede byretten om tilladelse til en agentforanstaltning med tyske polititjenestemænd. Byretten afslog under henvisning til, at en civil person skulle introducere betjentene for de mistænkte, og det var agentvirksomhed, som ikke måtte udføres af civile personer. Politiet gennemførte alligevel foranstaltningen. Da det blev opdaget, argumenterede politiet for, at der alligevel ikke var tale om agentvirksomhed.
  - 2) Redaktøren er under de tidligere - mere normale regler - flere gange stødt på digteriske politirapporter, der skulle tilsløre, at efterforskning var påbegyndt ikke spontant fra et årvågent politi, men fordi en - hemmeligholdt - telefonaflytning i et andet større sagskompleks har af født et tip.
  - 3) Brøbech prøvede i forbindelse med sin undersøgelse at finde ud af, hvorledes der var reageret disciplinært ved ulovligt tilvejebragte beviser, og på trods af, at hun kunne oplyse navne på de involverede og rettens journalnummer, havde man i landets største politikreds påfaldende svært ved at identificere sagerne og kunne ikke besvare spørgsmål om sagerne, jfr. eksempel Brøbech side 341.

Trykfejl – Den kommenterede straffelov, alm. del

Jurist- og Økonomforbundets Forlag er af en beskikket forsvarer blevet gjort opmærksom på, at der har indsneget sig en meningsforstyrrende fejl i kommentaren til straffelovens § 68 i Den kommenterede straffelov, Almindelig del, 7. udgave på side 300, 2. linje, hvor den anførte henvisning til "§ 69a" skulle være til "§68 a".

Mange hilsner

Vivi Antonsen

Redaktionschef

Djøf/Jurist- og Økonomforbundets Forlag
